

Stanisław Noakowski (Nieszawa, 26.03.1867 - Warszawa, 01.10.1928)

„Dziwnym artystą jest Noakowski.

Architekci twierdzą, że jest malarzem: malarze utrzymują, że jest architektem.

Według mego mniemania jest on urodzonym malarzem do szaleństwa zakochanym w architekturze.”

Tak o naszym patronie pisał jeden z jego pasjonatów – Tadeusz Pruszkowski.

Kim był Stanisław Noakowski – malarzem czy architektem?

Spróbujemy, choć w części, przybliżyć sylwetkę patrona Naszej Szkoły. Mamy też nadzieję, że będzie to inspirujące spotkanie dla was wszystkich, spotkanie, które być może dla wielu z Was będzie początkiem „przygody z architekturą”.

Nieszawa, maleńka miejscowość tu w 1867 r. przychodzi na świat Stanisław Noakowski.

„Od dzieciństwa pociągała mnie ta sztuka wielka, wyrazista i natchniona, która razem z naturą — oblicza odrębne, własne, a typowe każdemu krajowi nadaje, sztuka, w której tworach zbiorowa dusza narodu najwyraźniej się wypowiada, najpiękniej wyśpiewuje.”

Nauki początkowo pobiera w pobliskim Włocławku, potem w szkole w Łowiczu. Od dzieciństwa namiętnie rysuje pod okiem swego pierwszego nauczyciela –malarza Ludwika Boucharda.

„Rysowałem wszystko, co rysować się dało.”

„Najpierwsza budowla, która może zamiętnienie do architektury we mnie wzbudziła, był stary parafjalny kościół Nieszawski, w którego cieniu w plebanji jako syn miejscowego rejenta w roku 1863 się urodziłem i wychowałem, stary czerwony, szerniały kościół ceglany gotycki, przez Jagiełłę pod wezwaniem św. Jadwigi stawiony, budowla przysadzista, z wielkimi skarbami, przez wieki pokieroszowana i poszarpana, obandażowana cała, z białymi barokowymi szczytami i kapliczkami, drewnianą wówczas, na czarno wymalowaną szopą na karawan, z przepięknym bogato rzeźbionym a całym srebrzystym ołtarzem wielkim i wspianiami stallami gdańskiej snycerskiej roboty, arcydziełem jedynym w swoim rodzaju na ziemiach naszych; siadując w stallach tych dzieckiem na niedzielnych nabożeństwach, przeżywałem szereg wrażeń artystycznych arcypotężnych; kościół ten zaiste był dla mnie Pierwszym muzeum wszystkich sztuk plastycznych, pierwszym teatrem, pierwszą operą, pierwszą wyczutą raczej niż przeżytą kartą historii.”

„W kościołach tych nie było na pewno żadnego pomnika, żadnego ołtarza, żadnego zakątka, którego bym nie narysował, nieudolnie dosyć zresztą, na dużych arkuszach szarego papieru do zawijania śledzi.”

W 1886 r. wyjeżdża do Petersburga, by tam studiować architekturę w Akademii Sztuk Pięknych, którą kończy z wyróżnieniem. Kolejne lata to podróże po Europie- do Francji, Anglii, Włoch.

„Później (1886 r.) nastąpiły lata specjalnych studiów w Petersburskiej Akademii Sztuk Pięknych na wydziale architektonicznym w atmosferze chłodnej, obcej ale poważnej i dla studiów artystycznych bardzo dodatniej.

[..]potem nastąpiły długie, długie lata spędzone w Rosji lub zagranicą z kilkudniowymi odwiedzinami Warszawy i krótką, ale jedyną w swoim rodzaju wycieczką do Kaźmierza, Puław, Sandomierza, Kielc, Lublina.

Zresztą, podróżując gdzieś co lato, widywałem przelotnie Kraków wspianiały, Poznań, Gniezno, Gdańsk, Wilno, Kowno, Grodno, Mińsk, Witebsk, Lwów, że już o zakątkach pomniejszych w Pińczowskim i na Żmudzi i innych nie wspomnę; widziane zresztą to wszystko było raczej z okien wagonu, przelotnie, bo studia specjalne architektoniczno-

archeologiczne w ówczesnych warunkach policyjnoochronnych były więcej niż trudne, wprost wykluczone raczej, i trzeba było wyrobić w sobie jakiś specjalny aparat wzrokowo-pamięciowy, żeby otrzymane wrażenia na zawsze, na długo przynajmniej utrwalić.”

Po powrocie do Rosji otrzymuje stanowisko kustosa i nauczyciela historii sztuki i kompozycji w szkole sztuki stosowanej w Moskwie.

W roku 1906 r. zostaje mianowany profesorem architektury na Wydziale Architektury Moskiewskiej Szkoły Sztuk Pięknych.

Rok 1918 przynosi Polakom niepodległość. Wielu z nich powraca do ojczyzny, także Noakowski. Rozpoczyna on pracę na Politechnice Warszawskiej jako nauczyciel akademicki; wykłada historię sztuki oraz historię architektury na Wydziale Architektury. W latach 1920-1923 obejmuje stanowisko dziekana tegoż wydziału.

Jako nauczyciel akademicki wyróżnia się nie tylko głęboką znajomością stylów architektonicznych, ale też wrażliwością na piękno w architekturze. Posiada fenomenalną zdolność przenoszenia swych przeżyć w formie rysunkowych fantazji na papier.

„Posługując się od szeregu lat przy wykładach historii architektury rysunkiem ręcznym, robionym ad hoc kredą na tablicy — musiałem najprzód wyzbyć się odtwarzania szczegółów drugorzędnych, a nauczyć poprzestawania na najcharakterystyczniejszych liniach, zwracać zaś zawsze szczególną uwagę na dosadną charakterystykę i wyrazistość budowli w najrozmaitszych stylach.”

Jeden z słuchaczy tak wspomina wykłady profesora:

„Niezmiernie interesujące swoje wykłady Noakowski ilustruje często rysując kredą na tablicy z nieporównaną maestrią i subtelnością. W szkicach i rysunkach umie wyrazić wszelkie nastroje. Nastroje wnętrza przede wszystkim. Wnętrza surowe, radosne, melancholijne, ponure, wesołe, smutne...- ze wszystkimi właściwościami epok w proporcjach, ozdobach i meblach.”

Swoje prace Noakowski zaczyna wystawiać od 1921 r. w wielu miastach Europy- w Londynie, Paryżu, Pradze, Wiedniu czy Amsterdamie.

Pojawiają się pierwsze znaczące nagrody i wyróżnienia:

- 1923 r. – nagroda za cykl rysunków z Wawelu
- 1824 r. – nagroda kawalera Krzyża Komandorskiego Orderu Odrodzenia Polski
- 1926 r. – nagroda Prezesa Rady Ministrów za całokształt twórczości.

„Rysunki te, choć cieszyły się powodzeniem na poważnych wystawach i konkursach architektonicznych, były raczej sporadyczne, bez określonego planu robione, nie obejmowały całokształtu architektury naszej.

Nie zadawał mi mnie wreszcie w takiej mierze, jakbym chciał.”

W latach 1927-1928 naucza w Żeńskiej Szkole Architektury, której jest współzałożycielem, a po śmierci w 1928 r. – jej patronem.

Należy pamiętać, że na dorobek Stanisława Noakowskiego składają się nie tylko rysunki i szkice, ale również prace architektoniczne – jest bowiem autorem kilku projektów: Kapliczki grobowej rodziny Koczubiejów, Kapliczki dla serca T. Kościuszki w Rapperswilu, dwóch nagrobków biskupów w katedrze wrocławskiej .

Na koniec jeszcze jedno wspomnienie o naszym patronie:

„Gdy patrzę na jego prace , ogarnia mnie entuzjazm...sztuka Noakowskiego rodzi się z głębokiego umiłowania, ze źródła , z którego rodzi się każda wielka sztuka”.

*W cytatach zachowano dawną pisownię.